

OUTLINE INTERBESTUURLIJK PROGRAMMA VERSTERKING VTH-STELSEL

14 maart 2022 – opmerkingen ambtelijk vooroverleg en directeurenoverleg verwerkt

Kader

Op 4 maart 2021 stuurde de staatssecretaris van IenW het rapport van de adviescommissie vergunningverlening, toezicht en handhaving¹ (VTH, hierna: commissie Van Aartsen) aan de Eerste en Tweede Kamer. Beide Kamers zijn op 13 december jl.² geïnformeerd over de acties die nodig zijn om de aanbevelingen van de commissie Van Aartsen te implementeren. Hierbij baseert de staatssecretaris van IenW zich naast de aanbevelingen van de commissie Van Aartsen op de uitgevoerde kwantitatieve en juridische onderzoeken³ en de bevindingen van de Algemene Rekenkamer in haar rapporten "Een onzichtbaar probleem" en "Handhaven in het duister"⁴.

Ambitie

Om het VTH-stelsel te versterken, moet het fundament onder dit stelsel op orde zijn. Dit fundament wordt gevormd door robuuste, deskundige en vernieuwende omgevingsdiensten die de door de bevoegde gezagen aan hen opgedragen taken met gezag en professionaliteit kunnen uitvoeren waarbij de informatiehuishouding tussen alle partijen in de keten op orde is. Het is de ambitie van het Rijk, provincies en gemeenten dat de omgevingsdiensten klaar zijn om naast hun huidige taken hun essentiële rol te pakken in de grote transitieopgaven waar Nederland voor staat.

De commissie Van Aartsen concludeert dat de stelselverantwoordelijkheid van het Rijk niet of nauwelijks is geïnstrumenteerd en daarmee een fictie is. Naast het fundament van het werk door de omgevingsdiensten, moeten er daarom ook voldoende instrumenten zijn om de stelselverantwoordelijkheid van IenW waar te maken. Dit betekent voldoende wettelijke waarborgen voor het stelsel om te stimuleren en faciliteren waar mogelijk en aanspreken en ingrijpen waar nodig. Dit moet ervoor gaan zorgen dat VTH in het milieudomein beter en consistentier wordt uitgevoerd en niet naleving van milieuregels eerder wordt aangepakt. Dit zijn essentiële voorwaarden voor het realiseren van een schone, veilige en gezonde leefomgeving.

Vanuit deze gezamenlijke uitdaging en een breed gevoeld besef van urgentie is door alle partijen de wens uitgesproken om tempo te maken en te werken aan een ambitieus interbestuurlijk programma. Nú is de tijd om gezamenlijk stappen te zetten en het VTH-stelsel te versterken.

Uitgangspunten

Voor het interbestuurlijk programma worden de volgende uitgangspunten geformuleerd:

- In het interbestuurlijk programma trekken Rijk, IPO, VNG en Omgevingsdienst NL op inhoud gezamenlijk langs de lijnen van de aanbevelingen van de commissie Van Aartsen op.
- De basis voor het interbestuurlijk programma is de Kamerbrief versterking VTH-stelsel.
- Het vaststellen en respecteren van de rollen en verantwoordelijkheden van elke partner in het VTH-stelsel is een belangrijk uitgangspunt om de samenwerking in het programma vorm te geven.
- Er wordt niet alleen gefocust wordt op omgevingsdiensten, maar op de gehele werking van het VTH-stelsel waaronder de rol van het Rijk.
- In het interbestuurlijk programma wordt gewerkt aan een mix van gezamenlijk te formuleren korte en lange termijn doelen en maatregelen.
- Elke partij is verantwoordelijk voor adequate betrokkenheid van de eigen achterban, de benodigde bestuurlijke inbedding en de organisatie van het noodzakelijke commitment.
- Elke partij denkt oplossingsgericht en neemt verantwoordelijkheid voor de te realiseren opgaven en eigenaarschap op de specifieke thema's.
- IenW heeft de regierol als het gaat om het ontwikkelen van zowel de organisatie als de inhoud van het programma.

¹ Kamerstuk 22 343/28 663, nr. 295

² Kamerstuk 22 343, nr. 311

³ Kamerstuk 22 343/28 663, nr. 300

⁴ Kamerstukken 22 343, nrs. 294 en 297

- De nog lopende projecten van het programma 'Liever een goede buur' (Uitvoeringsagenda VTH en Actieplan Milieucriminaliteit) worden in het interbestuurlijk programma opgenomen.

Middelen

Het coalitieakkoord reserveert structureel 18 miljoen euro per jaar voor de versterking van het VTH-stelsel. Ook is een over een periode van 3 jaar naar 6 miljoen euro oplopend bedrag voorzien voor de versterking van VTH bij de ILT. Deze middelen komen op de begroting van IenW en worden langs de lijn van de aanbevelingen van de commissie Van Aartsen besteed aan landelijk overkoepelende onderwerpen. De staatssecretaris van IenW besluit over de uiteindelijke toedeling.

Deelnemers

De volgende partijen nemen deel in het interbestuurlijk programma:

- IenW (beleid en ILT)
- JenV
- OM
- BZK
- IPO/provincies
- VNG/gemeenten
- Omgevingsdienst NL/omgevingsdiensten

Omgevingsdienst NL/omgevingsdiensten hebben hierbij een andere positie dan de bevoegde gezagen (eigenaren en opdrachtgevers van de omgevingsdiensten). De deelname in het interbestuurlijk programma is vanuit hun adviserende rol en niet besluitvormend over het beleid.

Looptijd

Het interbestuurlijk programma kent een looptijd van 2 jaar: 2022 – 2024. Deze 2 jaar worden opgesplitst in 2 fasen:

- Jaar 1: bestuurlijke overeenstemming wijze van uitvoering en concretisering van de 10 aanbevelingen van de commissie Van Aartsen;
- Jaar 2: implementatie van de 10 aanbevelingen van de commissie Van Aartsen.

Hierbij is de kans aanwezig dat bepaalde juridische trajecten een langere doorlooptijd kennen. Aan het eind van het programma wordt de afronding van deze trajecten goed belegd.

Er zijn acties die niet hoeven te wachten op de bestuurlijke overeenstemming waar het eerste jaar van het interbestuurlijk programma gereserveerd is. Deze acties worden zo snel mogelijk ingezet.

Eén jaar na aanvang van het interbestuurlijk programma wordt het programma geëvalueerd.

Governance

De volgende governance wordt voorzien:

- **Bestuurlijk overleg:**

Er komt een apart bestuurlijk overleg waaraan IenW namens het Rijk, IPO/provincies, VNG/gemeenten en Omgevingsdienst NL aan deelnemen ieder vanuit de eigen rol en verantwoordelijkheid. De deelnemers treffen elkaar 3x per jaar op bestuurlijk niveau. De staatssecretaris van IenW is voorzitter van dit overleg. Indien dit voor de voortgang van het interbestuurlijk programma gewenst is, komen de deelnemers vaker bij elkaar onder voorzitterschap van de directeur-generaal milieu en internationaal van IenW. Het bestuurlijk overleg wordt benut voor de besluitvorming over bestuurlijke kwesties voortkomend uit het interbestuurlijk programma en het uitzetten van de grote lijnen van het interbestuurlijk programma. Het bestuurlijk overleg van het interbestuurlijk programma zal regelmatig het Bestuurlijk Omgevingsberaad (BOB) informeren over de voortgang.

- **Stuurgroep:**

Er komt een stuurgroep voor het interbestuurlijk programma op directorenniveau waaraan IenW, JenV, BZK, OM, IPO/provincies, VNG/gemeenten en Omgevingsdienst NL deelnemen. Deze stuurgroep komt om de maand bijeen en geeft directe sturing aan het programma en de programmamanager, is tevens klankbord voor de programmamanager en neemt besluiten over de zaken die geen bestuurlijke besluitvorming vereisen.

- **Programmamanager:**

Er wordt een onafhankelijke programmamanager op directorenniveau aangesteld. De programmamanager is verantwoordelijk voor de uitvoering van het hele interbestuurlijk programma en stuurt de projecten en het programmabureau aan. De programmamanager wordt aan de hand van een door partijen gezamenlijk opgestelde profielschets en via een gezamenlijke gevoerde sollicitatieprocedure geselecteerd.

- **Programmabureau:**

Het programmabureau ondersteunt het programma en is gepositioneerd bij IenW. Zo zorgt het voor alle communicatie, het financieel beheer, de voorbereiding en coördinatie van de stuurgroep en het bestuurlijk overleg en ondersteunt het de projecten. Ook de organisatie van conferenties en regiobijeenkomsten om de achterban in het land aangehaakt te houden, behoort tot de taak van het programmabureau.

- **Projecten:**

De projecten worden in samenhang opgepakt zodat zij niet verworden tot losse brokstukken binnen het interbestuurlijk programma. De projectleiders worden door partijen in het

interbestuurlijk programma geleverd. Bij de selectie van de projectleiders wordt geselecteerd op onafhankelijkheid, energie en enthousiasme: er moet sprake zijn van een intrinsieke motivatie om het VTH-stelsel te versterken.

In de projecten wordt gewerkt aan de uitwerking van de acties uit de Kamerbrief versterking VTH-stelsel. De volgende projecten worden voorzien:

- **Robuuste omgevingsdiensten en financiering**
(aanbevelingen 1, 2, 5 en 10 van de commissie Van Aartsen)
- **Bestuursrechtelijke en strafrechtelijke handhaving en vervolging**
(aanbeveling 3 van de commissie Van Aartsen)
- **Informatie-uitwisseling en datakwaliteit**
(aanbeveling 6 van de commissie Van Aartsen, de aanbevelingen van de Algemene Rekenkamer en de moties van de Tweede Kamer)
- **Kennisinfrastructuur**
(aanbeveling 6 van de commissie Van Aartsen) inclusief arbeidsmarkt voor gekwalificeerd personeel (nieuw thema)⁵
- **Onafhankelijke uitvoering van toezicht en handhaving**
(aanbevelingen 7 en 8 van de commissie Van Aartsen)
- **Monitoring kwaliteit milieutoezicht**
(waaronder visitatie, aanbeveling 9 van de commissie Van Aartsen)

Aanbeveling 4 van de commissie Van Aartsen (hetzelfde basistakenpakket voor elke omgevingsdienst) wordt door IenW samen met IPO/provincies en VNG/gemeenten buiten het interbestuurlijk programma opgepakt.

- **Pilots:**

Uit de IenW interne stakeholderanalyse maar ook uit signalen vanuit de buitenwereld blijkt dat er knelpunten zijn in de inhoudelijke uitvoering van VTH zoals bijvoorbeeld bij ZZS, (ketentoezicht) bodem/Kwalibo, energie, indirecte lozingen en het stikstofdossier. Voorstel is om in het interbestuurlijk programma aan de hand van deze inhoudelijke casussen pilots op te zetten om te bekijken waar de knelpunten in het VTH-stelsel zitten en hoe deze kunnen worden opgelost.

Bestaande programma's

Op dit moment lopen er diverse trajecten om het VTH-stelsel te versterken. Deze trajecten worden zoveel mogelijk geïncorporeerd in dan wel aangehaakt aan het interbestuurlijk programma zodat alle initiatieven voor de versterking van het VTH-stelsel gecoördineerd worden opgepakt. Het gaat dan in ieder geval om de volgende trajecten:

- Liever een goede buur (Uitvoeringsagenda VTH en Actieplan Milieucriminaliteit): de nog lopende projecten worden in het interbestuurlijk programma opgenomen;
- Beter ontsluiten van milieuvergunningen (BOM);
- Gemeenschappelijk Inspectieruimte (GIR);
- Altijd Actuele Digitale Vergunning (AADV).

Naast deze trajecten lopen er bij de individuele (of tussen de deelnemende) partijen eigen programma's. Deze projecten kunnen raakvlakken hebben met het interbestuurlijk programma. Het kan zinvol zijn om mogelijke raakvlakken en planningsafhankelijkheden met het interbestuurlijk programma inzichtelijk te maken zodat mogelijkheden tot synergie, potentiële conflicten of inefficiënties in beeld komen.

Voor wat betreft BRZO+ geldt dat het convenant BRZO+ buiten het interbestuurlijk programma valt. Met BRZO+ worden afspraken gemaakt over wederzijdse versterking en aansluiting. Dit geldt in het bijzonder voor de versterking van BRZO+ als kennisinstituut.

⁵ Hierbij wordt de opvolging van de aanbevelingen over de ontwikkeling, borging en beschikbaarheid van kennis en de samenwerking tussen overheidsorganisaties uit de pilot externe veiligheid en buisleidingen meegenomen.